

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsako sredo in soboto.

Naročnina za avstro-ogrske kraje za celo leto 10.40 K, za pol leta 5.20 K, za četrt leta 2.60 K, mesečno 90 vin.; za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K; za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Posamezna številka 10 v

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo, inserati. Enostopna petit-vrtica, (širina 88 mm) za enkrat 20 vin., večkrat po dogovoru.

10. številka

V Ljubljani, v sredo, dne 5. februarja 1908

Leto XI.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo »Rdečega Prapora«, Ljubljana. — Za denarne pošiljave, naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravništvo »Rdečega Prapora«, Ljubljana, Jurčičev trg št. 3/I.

Volilci v deželni zbor kranjski!

Volitve v deželni zbor kranjski se bližajo. Tupa tam se trdi, da so te volitve brez velikega pomena, takorekoč le prehodnega pomena, češ, prihodnji deželni zbor bo imel tako samo nalogo izpremeniti sedanji deželni volilni red — in ko bo to storjeno, bo pa razpuščen. Te trditve so napačne, kajti prav sedanje volitve imajo izredno veliko pomena, ker usoda kranjske dežele je vendar odvisna od izpremembe deželnega volilnega reda. Sedanji deželni volilni red je namreč vseh krivičen. Deželni zbor sestoji iz 37 poslancev (iz 36 izvoljenih in 1 virilista). Ti ljudje odločajo! Kdo pa so ti ljudje in kdo jih voli?

L. 1901. so bile zadnje volitve. Iz poročila deželnega odbora št. 14.901 iz l. 1901 je razvideti to-le:

90 veleposestnikov je volilo . . .	10 poslancev
18 svetnikov trg. in obrt. zbor . . .	2 »
4909 volilcev mest in trgov . . .	8 »
40180 volilcev na kmetih pa . . .	16 »

To se pravi:
na 9 svetnikov trg.-obrt. zbor. je prišel 1 poslanec
na 9 veleposestnikov » » 1 »
na 613 volilcev v mestih in trgih » » 1 »
na 2511 volilcev na kmetih » » 1 »

Torej:
9 : 9 : 613 : 2511.

Na tisoče in tisoče malih kmetov, malih obrtnikov in delavcev pa sploh volilne pravice ni imelo.

L. 1908. je bistveno razmerje isto.

Poštenjak ni, ki bi mogel zagovarjati tak volilni red!

Zato pa je tudi prav velike važnosti: Kdo pride sedaj v deželni zbor in kdo bo sedaj odločeval pri izpremembi deželnega volilnega reda!

Jasno je: privilegiji morajo izginiti.

Kruta obtožba današnjih razmer se zreali v dejstvu, da more danes v dvajsetem veku 90 veleposestnikov voliti kar — 10 poslancev ter s tem odločati pri številu 37 o usodi cele dežele.

Smešno in obenem skrajno krivično je, da 18 zastopnikov trgovcev in obrtnikov, ki že tako volijo v mestih, trgih ali na kmetih, voli še dva poslanca v deželni zbor!

Da je pa tisoč in tisoč delavcev, malih obrtnikov in malih kmetov, ki sicer plačujejo (razen osemkronskega cesarskega davka) vse druge davščine, izobčenih od vsakega sodelovanja pri deželnem gospodarstvu, to pa kriči do nebes ter zahteva glasno popolno zadoščenje.

Volilci!

Deželni volilni red za Kranjsko se mora izpremeniti.

Uvesti se mora splošna, enaka, direktna in tajna volilna pravica z varstvom manjšin.

Le po taki volilni pravici pridejo za gospodarje kranjske dežele pravi možje, ki bodo v resnici delali za blagor dežele.

Volilci!

Več strank se sedaj obrača na Vas. — Klerikalna stranka, ki se skriva pod črkami »S. L. S.« (ki se seveda lahko različno tolmačijo) smatra vsak

volilni boj za nepotreben. Prepričana je, da mora kranjski volilec, zlasti kmet in obrtnik, slepo slediti njeni komandi. Njene zapovedi veljajo naj na kranjskem za nezmotljive, neprekucljive in brezpogojne. Klerikalci so si, kratko rečeno, svesti, da je kranjski zlasti kmetijski volilec že prenehal samostojno, zase misliti. Klerikalna stranka hoče izpremembo deželnega volilnega reda, ali ne takšne in ne zategadelj, da bi se odpravile vse sedanje kričeče krivice, ampak da bi si ona sama pridobila popolno gospodarstvo v deželnem zboru in da bi si potem nasitila svoje črne želje . . . — Liberalna stranka nastopa kot taka v mestih in trgih. Na kmetih se je pojavila kot »kmetška«, »agrarna« stranka. Seveda ne predstavlja ta »kmetška« stranka organizacije kmetovalcev, ampak le skupino liberalnih veljakov, živečih na kmetih, ki se za mandate ne upajo bojevati več pod krinko liberalizma. Kakor liberalci tako »agrarci« niso nikakšni iskreni zagovorniki splošne in enake volilne pravice za kranjski deželni zbor.

Dokaz zato je v dejstvu, da se opirajo n. pr. »agrarci« zgolj na imovite posestnike po kmetih, liberalci pa na premožne obrtnike, trgovce in na uradništvo. Nedavno izrečena trditev na shodu liberalcev: »da je splošna in enaka volilna pravica v državni zbor oropala inteligenco parlamentarnega zastopstva«, pove tudi dovolj.

V volilni boj stopa tudi socialno-demokratska stranka, stranka, ki sicer pri sedanjem volilnem redu ne more upati na »zmago«, kajti večina njenih pristasev ne plačuje takih davkov, kakršni so pri sedanjem volilnem redu predpisani za dosego volilne pravice. V volilni boj pa stopa, visoko dvigajoč prapor splošne, enake, direktne in tajne volilne pravice, glasno kliče na slovesno manifestacijo za dan 21. svečana proti dosedanjemu krivičnemu volilnemu redu in iskreno pozivajoč na skupni boj vse poštene ljudi proti klerikalnemu terorizmu, liberalnemu brezglavju in agrarnemu slepomišljenju.

Volilci!

Kdor je odkritosrčen prijatelj pravične izpremembe volilnega reda za deželo Kranjsko — ta naj odda 21. svečana svojo glasovnico za socialnega demokrata.

Kdor sovraži dosedanjo nečedno slovensko-kranjsko politiko — ta naj glasuje 21. svečana za socialnega demokrata.

Kdor hoče zboljšanje splošnih razmer, kdor hoče blagor dežele Kranjske, ta naj voli 21. svečana socialno-demokratsko.

Ljubljana, 2. svečana 1908.

Izvrševalni odbor
jugosl. soc.-dem. stranke.

Kaj bo z delavskim ministrstvom?

Čudna usoda plava nad vsakim važnim vprašanjem v Avstriji: Vsaka taka zadeva je zagrnjena v meglo, ki uničuje javnost.

V jeseni je bil vodja krščansko-socialne stranke dr. Gessmann imenovan za ministra, ker je baron Beck potreboval krščansko-socialne glasove za pogodbo. Imenovan za ministra brez listnice. Vse njegovo delo obstoji v tem, da se udeležuje sej ministrskega sveta. Ker se pa ministrov brez opravljanja vendar ne more rabiti, je treba za gospoda Gessmanna ustanoviti ministrstvo. Baron

Beck je sklenil, da mu izroči delavsko ministrstvo.

Ko so začeli na Dunaju nekoliko premisljevati, se je pa pokazalo, da stvar ni tako povsem enostavna, kakor bi bilo misliti prvi hip. Ali naj se ustanovi centralno mesto za javno delo, ali za delavske zadeve?

Gospod Gessmann ima velik apetit in bi bil rad prav velik gospod. Čim večji obseg bi imele zadeve njegovega urada, tem ljubše bi mu bilo, kajti tem večji bi bil tudi praktični vpliv krščansko-socialne stranke.

Toda ustanovitev novega ministrstva, ki se ima sestaviti tako, da se vzame celi vrsti sedanjih centralnih uradov posamezne oddelke, je odvisna od parlamenta. To pa zopet ne diši krščanskim socialcem, ki se boje, da državni zbor novemu ministrstvu ne da one organizacije, ki si jo sami žele.

Zaraditega se je začel baron Beck pogajati s krščansko-socialno stranko in zašel je celo tako daleč, da se je udeležil njih strankine seje na dunajskem rotovžu. Po tej seji so razglasili krščansko-socialni časopisi, da je župan Lueger predložil ministrskemu predsedniku želje krščansko-socialne stranke glede konstrukcije novega ministrstva in da je baron Beck ugodil tem željam v polnem obsegu.

Šele po tej seji je izšlo tudi oficijozno poročilo o Beckovem govoru v proračunskem odseku, o katerem smo se zmenili že v sobotni številki.

Izza tega časa sta pa prišli v javnost dve poročili, ki si nasprotujeta. Eno pripoveduje, da bo novo ministrstvo obsegalo šest oddelkov ter merodajno za javna dela in za socialno-politične zadeve, drugo pa pravi, da se ustanovi dvojje ministrstev, in sicer eno prometno in eno socialno-politično.

Delavstvo pač ne more biti ravnodušno v tej stvari. Če hoče vlada ustanoviti nekakšno tehnično ministrstvo, ji najbrže nihče ne bo ugovarjal. Nikakor se pa ne more soglašati s tem, da bi bile socialno-politične zadeve samo privesek takega ministrstva. S tem se sedanji položaj ne bi mnogo izpremenil, a če pride to ministrstvo Gessmannu v roke, utegne biti še slabše, nego je sedaj. Organizacije podjetnikov že pozdravljajo Gessmanna v svojem listu »Industrie« zato ker je nasprotnik socialne demokracije. In to je pomembno znamenje.

Vemo, da je gospodar Beck prijatelj krščanskih socialcev in da ne mara socialne demokracije. A če je šel prve poslušati, bi bilo vsekakor bolj umestno, da bi se informiral, kaj želi delavstvo glede ministrstva, ki naj vodi njegove najvažnejše interese. Tega pa še nismo slišali, pač pa kažejo razna znamenja, da bi Beck rad ustregel krščanskim socialcem s tem, da ustanovi ministrstvo po njih želji brez izrecnega sklepa državnega zbora.

Tej nakani mora delavstvo odločno nasprotovati. Kakšno bi bilo delavsko varstvo, če bi dobili krščanski socialci vso oblast nad njim, si je lahko misliti, če se pozna dunajsko obdino, v kateri komandirajo Lueger, Gessmann in — Bielohlawek in pa nižjeavstrijski deželni zbor. Nikakor si pa še ne moremo misliti, da bi parlament splošne in enake volilne pravice prenašal tako bagateliziranje. In najmanj pravice, ravnanje tako neparlamentarno, ima — parlamentarna vlada.

Sodrug! Somišljeniki!

Deželnozborski volilci!

Volitve za kranjski deželni zbor so, kakor Vam je znano, razpisane.

Volilci mesta Ljubljane imajo izvoliti v deželni zbor dva poslanca; prav tako voli dva poslanca ljubljanska okolica.

Četudi se vrše sedanje volitve na podlagi zastarelega volilnega reda, ki izključuje ogromno večino doraslih sodeželanov od volilne pravice, je vendar potrebno, da poseže socialno-demokratska stranka v volilno borbo.

Zaraditega bode

v nedeljo, dne 9. svečana, točno ob 9. uri dopoldne

volilni shod

v dvorani „Mestnega doma“

z dnevnim redom:

Deželnozborske volitve in socialno-demokratska stranka v Ljubljani in okolici.

Sodrug!

Številna udeležba na tem shodu bodi Vaša prva demonstracija za

splošno in enako volilno pravico za kranjski deželni zbor.

Pokažite, da je Vaša zahteva resna in da ste pripravljeni iti zanj v boj.

**Izvrševalni odbor
jugoslovanske soc.-dem. stranke
za Ljubljano in okolico.**

Politični odsevi.

Vojni odsek ogrske delegacije je imel v sredo sejo. Vojni minister Schönau je poročal, da je bilo doslej vedno veliko nesoglasje med svotami, ki so jih delegacije dovolile za vojskovanje in med sklepnimi računi. Poročevalec Okolicsanyi je predložil resolucijo, ki izraža potrebo zvišanja častniških plač in poziva vojnega ministra, naj doseže sporazum obeh vlad (avstrijske in ogrske) glede regulacije plač za častnike, vojske gaziiste in kadete in naj delegaciji, ki se jo prihodnje skliče, predloži podroben načrt.

V mornariškem odseku ogrske delegacije je govoril zapovednik mornarice o proračunu za vojno marino. Ta proračun je lani iznašal 45 milijonov kron, letos bo 57 milijonov. Za mornariške stavbe (ladje) se je izdalo leta 1905, 22.400.000 kron, leta 1904 22.690.000 kron, leta 1903 22.678.000 kron. Letos se zahteva v ta namen «samo» 17,2 miliona. Uprava mornarice pa misli za prihodnja tri leta zahtevati izdatno večje zneske za ladjestavbo. — Odsek je sprejel proračun.

Politična morala uradnikov skrbi barona Becka in se nekatere druge ljudi. Precej poniževalno je za nas, da morajo biti vedno Slovenci angažirani, kadar se podpihuje policijskega duha. Dvorni svetnik Ploj, ki se je iz klerikalnega tabora preselil v Hribarjev klub, je nadržal vlado zaradi političnega nastopa uradnikov. Vemo, da je misli na uradnike nemško-nacionalnega misljenja in ta plitka struja nam gotovo ni simpatična. Zato pa vendar ni imel prav ne Ploj, ne Beck, ki je intro začel apelirati na uradnike, čes, da «naj delajo akte, ne pa politiko». Če se brani politično delovanje danes nemškim uradnikom, se ga bo branilo jutri slovenskim. Beck pač v tem oziru ne misli na nikakršne izjeme. Kakšne šikane se pa lahko izležejo iz takih nazorov, nam je na Kranjskem že znano. V uradu se mora od uradnika zahtevati uradovanje in nepristranost; izven urada pa mora biti tudi uradnik svoboden državljani. — Vsako krhanje tega načela bi nas moralo zapeljati nazaj v dobo Metternichovskega policijskega.

Poslanec sodrug Seitz je v proračunskem odseku jako dobro kritiziral govor ministrskega predsednika in vedenje vladnih strank. Iz njegovega zanimivega govora posnemamo sledeče:

«Dosedanje razprave proračunskega odseka pokazujejo jasno tendenco velikih strank, izogniti se politični debati. To se zdi umevno, če se pomisli na nejasnost političnega položaja. Kakor v vsakem novem parlamentu, noče vsaka stranka najprej meriti svoji moči, napraviti stike z drugimi strankami in se na noben način ne vezati. Samo eno stremiljenje prihaja polagoma na površje. Združitev vseh zoper socialno demokracijo. Čeprav je ministrski predsednik svoječasno izrecno naglasil v svoji programatični izjavi, da se vlada nobeni stranki ne izroča v jetništvo, da hoče varovati raz-

umne interese vseh strank in da hoče zato izravnati nasprotja strankarskih interesov na srednji črti, so se vendar združile ministrskemu predsedniku najbližje stoječe stranke v zvezo sovraštva zoper socialno demokracijo. Samo politični otroci lahko mislijo, da bo tako ravnanje vznemirilo socialno demokracijo; nasprotno — stranka se počuti prav dobro, čuti se na svojem mestu in bo vodila svoj boj z navajeno energijo do konca. Le odbiti mora od sebe, da bi se ji pripisalo samo ob sebi umevne posledice takega ravnanja vladnih strank. Stranka je pokazala, da stremi za delavnostjo v državnem zboru in za parlamentarnim zistemom, ki je edini, s katerim se danes v Avstriji lahko vlada. Stranka hoče zistem, v katerem ni nasilne politike. Socialno-demokratsko stranko bodo vodili v predstojećem boju samo interesi delavstva in njen prvi cilj bo, pokazati vsem nasprotnikom, da se ne da potisniti ob zid in da se more računati z njo.

Kar se tiče delavskega ministrstva, se zdi tudi nam potrebno, da se ustvari centralno mesto za vse socialno-politične zadeve. Tudi z ustanovitvijo ministrstva za javna dela bi stranka soglašala. Razume se, da velike demokratične stranke v parlamentu splošno in enake volilne pravice ne morejo trpeti protiuslavnega ravnanja pri ustanovitvi novega ministrstva. Socialno demokratična stranka tudi konstatira, da je nemogoče, podrediti delavsko ministrstvo osebi, ki nima za to popolne sposobnosti in ki ne uživa neomejenega zaupanja vsega delavstva.

Končno je govornik zahteval pojasnila, kateri časopisi dobivajo podpore iz dispozicijskega sklada.

O narodni spravi se je zmenil ministrski predsednik baron Beck v proračunskem odseku. Dejal je:

V vprašanju narodne sprave mislim ravnati po analitični metodi. Korak za korakom, od slučaja do slučaja, od dežele do dežele se mora ravnati z razmerami. Zame so te naloge problem potrpežljivega dela. Upam, da pokažem v doglednem času lahko uspehe tega dela in da me bodo tedaj podpirali vsi poklicani faktorji. Vem, da je do skromnega uspeha dolga križeva pot. Toda tega se ne plašim. Pripravljen sem, vztrajati na vsaki postaji trpljenja, dokler je treba; na Golgato pa ne pojdem. Ne čutim potrebe, dati se pribiti na križ narodnih pomirnih konferenc. To bi smatral za nepotrebno žrtev in tudi kot ministrski predsednik sem preveč vesel življenja, da bi prezgodaj umrl v bolečinah.

Ministre-rojake je opisaval baron Beck kot imenitno institucijo. On zahteva, naj se smatra ministrstvo za nekako razsodišče, ministre-rojake pa za razsodnike. Baron Beck pravi, da nima slabih izkušenj z njimi. Bolje bi bil baron Beck morda povedal, če bi bil dejal, da so ministrski portfelji tista cena, ki jo vlada plačuje svojim strankam, zato da jo slepo podpirajo.

Kako se bo ustanovilo delavsko ministrstvo? To je vprašanje, na katero ni mogoče dobiti zanesljivega odgovora. V proračunskem odseku je ministrski predsednik dejal, «da dobi državni zbor pravočasno priložnost, vzeti ustanovitev novega ministrstva na znanje in določiti svoje stališče». Tako namreč pripoveduje oficijozno poročilo. Poslanci, ki so bili na seji proračunskega odseka, pa pravijo, da je baron Beck obljubil, da se novega ministrstva ne ustanovi potom naredbe, temveč samo potom zakona. To je razlika in sicer precej velika. Državni zbor ima pravico, ne vzeti ustanovitve novega ministrstva na znanje, ampak odločiti, ali naj se ga ustanovi ali ne in — kako naj se ga ustanovi. Dokazovati pač ni treba, da je to važno vprašanje, zlasti za delavce, katerih se bo novo ministrstvo največ dotikalo.

Novo bulgarsko ministrstvo je sestavljeno. Predsedništvo in javna dela je prevzel odvetnik Malinov, notranje zadeve odvetnik Takev, zunanje pa general Paprikov, ki je bil doslej diplomatski agent v Peterburgu.

V nemškem državnem zboru je Bülow minulo sredo odgovarjal na socialno-demokratsko interpelacijo glede volilne reforme za pruski deželni zbor. To se pravi: Bülow je dejal, da odklanja interpelacijo, ker je to zadeva deželnega zbora. A komaj je to izrekal, je že govoril o interpelaciji in spopadih med brezposelnimi delavci in policijo. Seveda je osebnost govoril impertinentno. Reči se mora, da ni danes dežele v Evropi, v kateri bi bil avtokratično-policijski duh tako razvit in tako nesramen, kakor na Nemskem, zlasti pa na Pruskem. Taka duševna ničla, kakršno predstavlja Bülow, se upa v parlamentu žugati velikim strankam in vsemu delavstvu! Ker so se Nemci privadili soldatovskim metodam Viljema, misli prav vsaka oficijalna oseba, da lahko rolni in se postavlja. Bülow je dejal, da je policija moralna rabiti orožje zoper brezposelne delavce in potem je socialne demokrate svaril pred demonstracijami. V zbornici je imel kancler jezik. Zunaj je imel strah kakor pobalin, ki se boji šibe. Celo notranje mesto je bilo zasedeno s policijo; sto in sto policistov, peš in na konjih, je stražilo cesarjevo palačo, parlament, stolno cerkev, muzej i. t. d. Toda Bülow je doživel prav čeden flasko. Ko je namreč končal svoje ropotanje, je sodrug Singer predložil, naj se otvori debato o interpelaciji in predlog je bil sprejet. Bülow in ostali udje zvezne

vlade so zapustili dvorano. To sicer se ne bo vrglo vlade, vendar pa Bülow že lahko vidi, da njegovi junkerski politiki niso izglajena pota do zadnjih ciljev.

O položaju na Portugalskem se poroča: Republikanska stranka izjavlja, da hoče diktatura zadušiti vse ustavno svobodo in začeti z osebnim preganjanjem. Napetost na Portugalskem je tako velika, da se splošno misli, da sedanji položaj ne more dolgo trajati. Mnogo republikanskih voditelj je pozvanih na sodišče. V sredo so bili v nekaterih krajih že nemiri. Ljudstvo je bilo oboroženo s samokresi. V Lisabonu je več oseb ranjenih, med njimi tudi nekoliko policistov. Justični minister je predložil kralju dekret, po katerem bi se lahko ljudi, ki so obdolženi, da so povzročili agitacije, postavilo pred policijska sodišča in izgnalo.

V Maroku so Mulej Rasidove čete zasedle Setat s topovi in hočejo mesto braniti pred Francozi. General d'Amade hoče v par dneh marširati pred Setat in ga zavzeti.

Umor portugalskega kralja in prestolonaslednika.

Portugalska kriza, ki se vleče že čez leto dni, je rodila krvav sad: V soboto popoldne so doslej neznani napadalci ustrelili kralja don Karlosa in prestolonaslednika Luiz Filipa.

Krvave dogodke je bilo na Portugalskem pričakovati. Vse vesti iz zadnje dobe so poročale o silnem razburjenju med prebivalstvom, o republikanskih zarotah, o progonih in o podobnih znamenjih skrajno nemirnega razpoloženja. Tudi se je primerilo že več dejanj revolucionarnega značaja. Prav za konec januarja je bila celo avizirana oborožena ustaja in kolikor je bilo posneti iz brzojavov, ki so prihajali izpod stroge cenzure že popačeni v inozemstvo, je bilo gotovo, da je imela policija čez glavo dela. Ministrski predsednik Franco, ki je od razpustitve parlamenta vladal povsem absolutistično in s tem dajal ljudstvu še več snovi za nezadovoljnost, je v zadnjih dneh izdajal skrajno tiranske naredbe. Tako je n. pr. naložil, da se zapre vse «sumljive» in da se jih izžene, odnosno deportira. Vse ječe so bile polne; mnogo ljudi, ki so vedeli, da jih vlada sovraži, je zapustilo deželo. Izjemna sodišča so delovala.

Prav koncem tedna je Franco predložil kralju nove drakonske kazenske določbe v potrdilo.

S Francovo vlado so bili tudi mnogi monarhisti nezadovoljni. V deželi ima mnogo pristavev don Braganza, ki je bil do nedavnega avstrijski polkovnik in ki bi rad postal kralj na Portugalskem. Močna je pa tudi republikanska stranka. Njene pristase in socialiste je Franco najbolj krvoločno preganjal, a tudi drugi njegovi nasprotniki niso bili nikdar varni njegovih šikan.

Kralj Karlos se je osebno malo brigal za vladne opravke, a ščutil je Franca, ki se mu je prikupoval, ker je skrbel, da je imel dvor velike dohodke, čeprav vlada v deželi velika beda in so državne finance v popolnem neredu.

Atentat je torej lahko umeti. Vendar pa se ni dognano, od katere strani je prišel napad. Razširjene so različne vesti; večinoma se pa misli, da je imela zarota anarhističen značaj.

* * *

O dogodku je doslej v glavnem mestu znano sledeče:

V soboto ob 5. uri popoldan sta se peljala kralj Karlos in kraljica Amalija z družino in s spremstvom v odprtem vozu iz vile Viciosa v Lisabon. Na trgovskem trgu, kjer bi imel voz zaviti v bližnjo avenijo, je naenkrat počilo več streliv iz karabinerjev. Tri kroglice so zadele kralja; ena, ki je zadela vratno žilo, je bila smrtonosna. Kralj je bil takoj mrtev. Tri kroglice so zadele prestolonaslednika Luiz Filipa v glavo. Težko ranjen se je zvrnil. Njegov mlajši brat, infant Manuel je bil zadet v roko, a ne nevarno.

Kraljevo truplo in ranjenega prestolonaslednika so odnesli v bližnji arzenal, kjer je poslednji takoj umrl.

Na mestu se je razvila prava bitka. Napadalec je bilo baje šest. Imeli so repetirne karabinke, vsaka na pet nabojev. Ko je padel kralj, je planil ordonančni častnik Francisco Figueira po enem napadalcu in ga je ustrelil s samokresom. Policija je tudi streljala ter ubila baje tri ljudi, enega je pa prijela, o katerem se govori, da se je v zaporu obesil.

Med ubitimi je baje eden Francoz, drugi pa Spanec.

Vse dosedanje vesti o napadalcih so nezanesljive in si močno nasprotujejo. Pravi se, da je eden izmed njih anarhist Cordoba; z druge strani se poroča, da je bil kolovodja neki učitelj. Pripoveduje se pa tudi, da je bila zarota vojaška, o čemur bi bilo v zvezi poročilo, da sta se dva polka uprla.

Policija je bila baje obveščena, da se pripravlja nevarnost. Tudi v tej stvari si poročila nasprotujejo. Ena pripoveduje, da je lisabonska policija obvestila višjega dvornega maršala, da je prišla na sled zaroti in ga prosila, naj zadrži kraljevo družino v vili Viciosi. Dvorni maršal Rondolff pa tega ni storil in se je baje po atentatu usmrtil. Naglašja se pa tudi, da policija ni poskrbela za zadostno varnost. To se vsekakor vjema. Kajti če bi bila policija zavarovala ulice, po katerih se je peljala kraljeva kočija bi bilo nemogoče misliti, da ne bi bila mogla preprečiti takega atentata. Ljudje imajo karabinke pod plašči. Ampak streljati vendar ne morejo izpod plaščev. Tu je pač treba precej manipulacij, ki se nikakor ne bi mogle posrečiti, če bi bila policija na mestu. Da bi pa policija vedela o zaroti, pa bi ne bila zasedla ulic in trgov, je skoraj nemogoče verjeti.

Ugank je torej vsekakor še precej.

Precizno je pa delovala cenzura. Umor se je izvršil v soboto ob 5. popoldne. In nedeljski jutranji listi v glaynih mestih niso imeli še nobenih poročil. Franco je barbar in tiran, ampak energičen tiran. Stroga cenzura je pač mnogo vzrok, da še vedno ni mogoče, sestaviti popolnoma jasno sliko.

Neki brzojav poroča, da vse prebivalstvo ogorčeno obsoja napad in da so se vse monarhistične stranke izrekle za ohranitev monarhije. Kako je s prebivalstvom, je težko vedeti izven Portugalske.

Sklicevanje nekaterih časnikov na svoja »izborna poročila« je smešno, ko se ve, da so skoraj vsi viri poročil zamašeni. Dejstvo je pač, da republika ni proklamirana, ampak da je prestolonaslednikov brat Manuel zasedel prestol. Vendar je pa pomembno poročilo, da je v Madridu del španske armade dobil nalog, pripraviti se na odhod na Portugalsko. Če je res, da je dobila španska policija »jako važne« vesti, da obsodba atentata na Portugalskem ni soglasna in da ljudstvo za vlado ni zanesljivo.

Tudi kar se tiče Franca, še ni vse jasno. Eno poročilo pravi, da ostane ministrski predsednik, drugo pa trdi, da je novi kralj sprejel njegovo demisijo. Verjetno je pač, da izvemo še o resnih dogodkih s Portugalskega.

Domače stvari.

Ljubljanski volilci, pozor!

Imenik za deželnozborske volitev v Ljubljani je sestavljen in razgrnjen.

Mestni magistrat razglasa:

V zmislu § 24. dež. zakona z dne 5. novembra 1898 (dež. zak. št. 40.) se javno naznanja, da je imenik volilcev za deželnozborske volitve dveh poslancev za deželno stolno mesto Ljubljano, ki se imajo vsled razpisa ces. kr. deželnega predsedstva za Kranjsko z dne 31. decembra 1907, št. 6877 pr. vršiti dne 28. februarja t. l., že sestavljen in da je od ponedeljka, dne 3. februarja t. l. počenši v mestni posvetovalnici razgrnjen od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 6. popoldne vsakomur na vpogled, ter da smejo od tega dne skozi osem dni, tedaj do 10. februarja t. l. zoper ta imenik tisti, ki imajo pravico voliti v tej skupini, tukaj vlagati ugovore o tem, da so v volilni imenik vpisane osebe, ki nimajo pravice, ali da so se iz njega izpuštile take osebe, ki imajo pravico voliti.

Volitev vršila se bode v veliki dvorani »Mestnega Doma« v dveh odelkih in sicer za volilce z začetno črko A—L v I. oddelku, h kateremu je dohod iz Streljskih ulic, za volilce z začetno črko M—Z pa v II. oddelku, h kateremu je dohod od strani ob mestni ledenici.

Čas volitev bode označen na volilnih izkaznicah, ki se volilcem pravočasno dostavijo.

Somišljenike, ki imajo v Ljubljani deželnozborsko volilno pravico, t. j. katerim je bilo lani predpisanih 8 kron direktnega davka, torej opozarjamo, naj zanesljivo do 10. svečana med 8. do 12. dopoldne, ali pa med 3. in 6. popoldne v mestni posvetovalnici pogledajo v imenik in naj se prepričajo, če so vpisani.

Kdor ni vpisan, pa ima volilno pravico, mora najpozneje do 10. svečana reklamirati na magistratu.

Prav tako mora reklamirati, kdor opazi, da je vpisan kdo, ki nima volilne pravice.

Informacije glede reklamacij dobe volilci v upravnistvu »Rdečega Prapora«, Jurčičev trg, št. 3.

Za deželnozborske volitve v Ljubljani je določil magistrat dva volilna oddelka, oba v dvorani »Mestnega Doma«. Ker je volilcev nad 3000, je pa dvoje volilnih oddelkov vsekakor premalo. V vsakem oddelku bi imelo na ta način voliti okroglo 1500 volilcev, kar je vsekakor preveč. Vpoštovati je treba, da nima vsak volilec ves dan časa; zlasti opoldne je pričakovati največji pritisk. Pri zadnji državnozborski volitvi se je pokazalo, da je naloga za komisijo in za volilce pretežka, če se natlači tako veliko število volilcev v en lokal. Z ozirom na volilce in na komisije upamo, da izpremeni magistrat to odredbo in da določi večje število oddelkov. Približno 600 volilcev na vsak oddelak pač zadostuje.

Delavci in sodnik Cotman. Razumemo, da je tudi sodnik samo človek in da se vsakdo lahko moti. Tudi nočemo po posameznem slučaju generalizirati. Ampak posamezni slučaj, o katerem imamo poročati, je sam po sebi tak, da brezpogojno zahteva kritiko. Povejmo na kratko dogodek. Kranjska stavbinska družba, v delavskih krogih ne baš slavnoznana tvrdka, je trem delavcem »radi pomanjkanja dela« nanadoma odpovedala. O stvari smo svoječasno poročali. Ker je bila odpoved hipna, vendar pa ni nikjer določbe, da se vrže delavca brez odpovedi na cesto »radi pomanjkanja dela«, so omenjeni delavci tožili tvrdko pri okrajnem sodišču za 14 dnevno odškodnino. Lepo je namreč tudi to, da Ljubljana, deželno stolno mesto s 40.000 prebivalci in številnim delavstvom še nima obrtnega sodišča. Na spravno obravnavo ni bilo ravnatelja Pammerja. Dne 30. decembra je bila glavna razprava. Pammerja zopet ni bilo. Namesto njega je prišel odvetnik, ki je trdil, da je v delavnici nabit lepak, iz katerega je razvidno, da pri trdki sploh ni odpoved v navadi. Ta trditev je zadostovala sodnemu tajniku g. Cotmanu, ki je vodil razpravo, da je sklenil, prepričati se, če res obstoji tak lepak. Tako je odkorakalo sodišče, namreč gospod Cotman in zapisnikar, dalje odvetnik in tožitelji v tovarno. Med potjo so vzeli delavci obrtnega nadzornika kot izvedenca s seboj. V tovarni se jim je pridružil ravnatelj. Šmenta, lepak je bil res nabit. Da ne bi izgubili preveč časa, se je nadaljevalo razpravo kar v ravnateljevi pisarni. Obrtni nadzornik je izjavil, da se omenjenega lepaka ne more smatrati za razglas delavnega reda v zmislu § 88 a obrtnega reda. Ta paragraf določa, da se mora vsakemu pomožnemu delavcu, ko vstopi v delo, naznaniti del. red. Na lepak v tovarni se ni nikoli nikogar opozorilo; sploh se ni — izvzemi dva slučaja po § 82, še nikogar odpustilo brez 14dnevne odpovedi. Ker je bilo končno že zelo pozno, se je pretrgalo to razpravo in se jo je nadaljevalo drugi dan pri okrajni sodnji. Tu je dejal ravnatelj Pammer kot priča pod prisego: »Prvo soboto, ko je izbruhnila zadnja stavka, sem našel ob 6. uri zvečer v tovarni skupino mizarjev, katerim sem dejal, da naj kar vzamejo delovne knjižice, ker itak ni odpovedi. Torej vedo tožitelji, da v tem prometu ni upeljana odpoved. Tudi pri obravnava o stavki ni bilo govora o odpovedi.« Tožitelji so ugovarjali, da je gospod Pammer takrat pač dejal, da naj si vzamejo knjižice, toda o odpovedi se ni govorilo. Poverjenik obrtnega nadzorstva g. Karašija je kot priča dejal, da ga pri oni obravnavi, na kateri se je baje govorilo o odpovedi, ni bilo. Glede lepaka v tovarni se ne spominja, ali je tam, ali ga ni. Pri trdki nastavljeni mizarški mojster Unger je dejal kot priča, da je enemu tožiteljev (pred 2½ leti!) odpovedal, a da mu je dejal, da bi ga lahko takoj odpustil, pa mu odpove, da si lahko poišče dela. Drugača tožitelja je enkrat poslal kot predelavca v Rudolfovo na stavbo in mu je dal nalog, naj najame mizarje, če jih tam dobi, toda s pogojem, da se jih lahko takoj odpusti. Kakor bi bilo s tem dokazano, da se tudi njega lahko takoj odpusti! Tretji tožitelj je bil že pred tremi leti brez odpovedi odpuščen in le na prošnjo zopet sprejet. Ko ga je sodnik vprašal, če sta se tedaj dogovorila, da ni odpovedi, je moral Unger zanikati. Menil je pa, da je to itak vsem znano! Taki so bili »dokazi«. A to je gospodu Cotmanu zadostovalo, da je odbil tožbo delavcev.

Ta proces je nadvse značilen! Po vsej državi se že ve, da se enostavnega na steno nabitega razglasa ne more smatrati za razglas v zmislu § 88 a. In povsod se sodi v tem zmislu. V Ljubljani pa lahko pride gospod Pammer in pravi: »Nabito je« — in sodnik smatra to za pravoveljavno razglasitev delavnega reda. A kakšna huj-skajoča logika je to, da bi moral delavec smatrati sebe za brezpravnega, ker je dobil nalog, najeti druge delavce brez odpovedi? Ne verjamemo, da bi gospod Pammer odšel tako brez odpovedi od tvrdke in vendar je prepričan, da ima pravico, odpustiti delavce brez odpovedi. In smešno je, da bi za tretjega delavca veljal § 82 i letos, zato, ker je bil pred skoraj tremi leti odpuščen na podlagi paragrafa! Najbolj čuden vtisk pa dela razprava v ravnateljevi pisarni. — Povedali smo danes enostavno, kako je bilo, a slučaj je načelno tako važen, da si ga bomo morali ogledati še nekoliko prihodnje.

Istrske konference na Dunaju so končane in oficijozno se razglasa, da je dosežen popoln sporazum. V zmislu teh poročil bi znašalo število poslancev za istrski deželni zbor 44, namreč 25 italijanskih in 19 slovanskih, dočim je sedaj 32 italijanskih in 11 slovanskih. Volilni okraji naj bi bili tako razdeljeni, da ne bi bilo nikjer nacionalnega boja pri volitvah. Pri občinskih volitvah naj bi dobila mornarica dva virilna glasova v prvem razredu; tudi volilno pravico pripadnikov mornarice naj bi se točno določilo. Policijo v Pulju naj se podpravi in naj se nastavi 200 državnih policistov. Tak uspeh se nam zdi vsaj zelo čuden. O načelih volilne reforme ni besedice. Menda se misli, da je res dovolj, če se »sporazume« nekoliko gospodov pri zeleni mizi. Sicer pa trdi poslanec Laginja, da to poročilo, ki izhaja z Dunaja, ne odgovarja resnici. Kaj pa je torej resnično?

Istrski deželni zbor bo sklican mogoče še ta mesec. Ob tej priliki bi zborovala zopet komisija za rešitev volilne reforme. Dosedanja poročila o uspehih konference na Dunaju so prenegljena.

Panorama-Kosmorama razkazuje sedaj krasne domače kraje. Glej inserat!

Sodrug, somišljeniki! Zahajajte le v take gostilne, kavarne in brivnice, kjer je na razpolago Vaše glasilo. . . Agitujte povsod za „Rdeči Prapor“!

Volilni shodi.

V nedeljo, dne 9. svečana:

Litija, v gostilni g. Vurzbaha ob 10. dop.
Radeče, ob 3. popoldan.
St. Lampret, ob 11. dopoldan.
Kotredež pri Zagorju, ob 3. popoldan.

V nedeljo, dne 16. svečana:

Zagorje, ob 8. dopoldan v gostilni gospoda Müllerja.
Izlake, ob 3. popoldan.
Sava pri Litiji, ob 9. dopoldan.
Hotič pri Litiji, ob 3. popoldan.
Dnevni red: Deželnozborske volitve.

Brežice na Štajerskem. V nedeljo, 9. t. m. ob 3. popoldne je v dvorani »Narodnega Doma« ljudski shod, ki ga sklicuje lokalna organizacija jugoslovanske socialno-demokratske stranke. Govorilo se bode o dogodkih v državnem zboru in o političnih strankah. Poročevalca sodruga Jos. Kopač iz Trsta in Etbin Kristan iz Ljubljane.

Idrija. V nedeljo, 16. t. m., ob 10. dopoldne je v dvorani hotela »Pri črnem orlu« volilni shod. Dnevni red: Deželnozborske volitve. Poročevalec sodrug Etbin Kristan iz Ljubljane.

Iz stranke.

Za deželnozborske volitve na Kranjskem. Sporazumno z zaupniki je izvrševalni odbor sklenil, da se stranka aktivno udeleži deželnozborskih volitev v sledečih okrajih: a) Mesta Ljubljana, Radovljica, Trzin in Idrija. b) Kmetijske občine: Ljubljanska okolica, Radovljica-Kranjska gora, Litija-Višnja gora, Idrija-Vipava. Kandidate se razglasi pravočasno.

Sodruge in somišljenike opozarjamo, naj povsod pazijo na volilne imenike, ki so v nekaterih občinah že razloženi in naj skrbé, da se ne zamudi reklamacijske dobe.

Volilno pravico za deželni zbor ima, kdor je volilec 1. ali drugega občinskega volilnega razreda, v tretjem razredu pa vsakdo, če plačuje 8 kron direktnega davka.

Deželna organizacija na Goriškem opozarja vse sodruge, naj skrbé, da vpogleda vsak sodrug v volilnim imeniku, če je vpisan. Zaupniki naj povsod pazijo, kdaj so volilni imeniki razloženi in naj skrbé, da se pravočasno reklamira! V četrti kuriji ima volilno pravico vsak državljani, ki je 24 let star in prebiva eno leto na Goriškem.

Shodi.

Ljubljana. V torek, 28. t. m. je bil v salonu pri »Levu« na Marije Terezije cesti impozanten železničarski shod, katerega so se udeležili železničarji obeh železnic in vseh kategorij. Govorila sta sodruga Josip Kopač in Etbin Kristan, ki sta temeljito opisala mahinacije znanega dr. Weifnerja in kritizirala nespametno ravnanje večine uradnikov južne železnice v Ljubljani. Shod je obema govornikoma burno pritrjeval. Obsirnejše poročilo objavljamo v današnji številki »Železničarja«.

Dopisi.

Loka pri Zidanem Mostu. Dne 12. januarja je imela Benkovičeva »Kmetška zveza« shod v Loka pri Zidanem Mostu za deželnozborske volitve. Shoda smo se udeležili tudi socialni demokratje, ker smo bili radovedni, kako bo imenitni gospod Benkovič vabil kmetško ljudstvo na limance. Mi-

slimo, da se mu še sanjalo ni, da ga bodo socialni dem. spravili v takšno zadrego, v kakšno je prišel. Za predsednika je bil izvoljen eden najhujših klerikalnih zagrizencev, po imenu Franc Koren, ki se je sukal kakor petelin po dvorišču in je dal besedo poslancu Benkoviču. Ta je predstavil klerikalca Tergrava kot kandidata, češ, »ta bode za vas deloval, ker je tudi od »Kmečke zveze«. Potem je začel govoriti o državnem zboru, kjer smo imeli hude debate, ker so socialni demokratje predlagali nujne draginjske predloge. »Mi kot kmečka zveza smo glasovali proti.« Ker je strašno čudno klobasal, so ga socialni demokratje opozarjali, naj resnico govori. Rekel je, da bode; potem je začel razlagati, da si more kmet pomagati le, kadar je živina draga in kadar so meje zaprte. Vprašali smo ga: Kateri kmet pa ima dobiček, če je živina draga? — Mali ali veliki kmet-veleposesnik? Redel je, da malega kmeta ne pozna in ga ne more vpoštevati. Mi smo mu pa zavrneli: Kaj pa iščete tukaj? Tukaj je samo mali kmet; potem pa ni treba glasov tukaj iskati! S tem smo ga močno spravili v zadrego, da kar ni mogel več razvijati svojega lažnjivega programa. Omenjal je državnega poslanca dr. Rennerja, a mi smo mu rekli, da dobro vemo, da je dr. Renner govoril, kake velike koristi bi imelo ljudstvo po njegovih predlogih. Končno je prišel s svojim jezuitizmom tako v zadrego, da sploh ni znal dalje.

Potem je dobil besedo klerikalni kandidat Tergrava, ki ni vedel drugega povedati, kakor kako bi bilo dobro, če bi se osnovalo nekaj tovarn za fosfor, da bi se travniki gnojili in da bi zajci nič več škode ne delali po njivah. Nekateri kmetje so glasovali za Tergrava.

Socialni dem. niso nič glasovali. Omeniti pa moramo še to, da si tukajšnji župnik Sket upa v farovžu prirejati shode. Radi bi vendar vedeli, če je farovž za hujškanje ljudstva? Ali ga je on postavil, ali so ga občani? Kakor se vidi, se gospod Sket slabo spominja naukov Kristusa, ki je v tempeljnu bical kupce, ker so mu hoteli oskruniti hiso. V Loki bodo kmalu začeli shode prirejati v cerkvi. Župnik naj se rajši bolj briga za kresčanske stvari, pa ne za samo politiko.

Predsednika Korena opozarjamo, da nima pravice v imenu postave govoriti, ker doslej še ni uradna oseba. »Gospodarski list« pa pozivamo, naj se nauči malo lepše omike, da ne bode imel ljudi za cigane. Tak ton je dokaz olike v »Kmečki zvezi«.

Ko je shod minil, se je oglašil županov namestnik za besedo in je vprašal, kje je tista podpora za loško občino in on se je takoj začel izgovarjati, da dobe otroci obleko in obuvalo. Tukaj se ni noben kmet potegnil za županovega namestnika. Moral si je sam jezik brusiti. Ko je pa Benkovič kaj govoril in župnik rekel »živio«, so pa vsi vpili za njim. Nanj, ki je za kmeta v resnici delal, so pa kar zijali. Socialni dem. so mu klicali »bravo«, oni so ga pa gledali. So pač še zelo zaslepljeni.

Listnica upravnistva.

Pokoren Franc v Hombergu. Vaša naročnina poteče 31. marca t. l. Knjige »Pod spovednim pečatom« smo vam poslali. Pozdrav!

Panorama Kosmorama

v Ljubljani, Dvorski trg št. 3
(pod Narodno kavarno).

Od 2. februarja do vštetega 8. februarja:
Prirodna čudesa kranjsko-primorskega Krasa.

Šaljive bazare
kakor tudi vse
slavnostne predmete
dobavlja najceneje
WUNIBALD PLANN
Dunaj, VI/2, Wallgasse 19
(poleg Raimundteather).

Razprodaja.

4 pare čevljev za 6 kron.

Po nakupu velike množine čevljev se oddajo čevlji kratak čas po sramotno nizki ceni, 1 par moških in 1 par ženskih čevljev z nabitimi močnimi podplati, nadalje 1 par moških in 1 par ženskih modnih čevljev, vsi 4 pari elegantni, močni za zimo. Velikost po cm. Vsi 4 pari stanejo samo 6 kron. Razpošilja se po povzetju. Zamena dovoljena. Ako blago ne ugaja, se 2—1 denar vrne.

D. Kessler, Krakov 63/8.

Občno konsumno društvo v Idriji
vpisana zadruga z omejeno zavezo.

Vabilo

rednemu letnemu
občnemu zboru
za upravno leto 1907

ki se vrši

dne 9. svečana t. l.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika zadnega izvanrednega občnega zbora;
2. Računsko poročilo za l. 1907;
3. Razdelitev čistega dobička in podelitev odveze predstojništvu;
4. Poročilo o izvršeni reviziji;
5. Volitev dveh članov predstojništva;
6. Volitev treh članov in 2 namestnikov v nadzorništvo;
7. Razni predlogi.

Občni zbor se vrši v pivovarni »pri Črnem orlu«.

Začetek ob 9. uri zjutraj.

NB. Vstop imajo le člani s poverilnim listom ali pa z dokazilom o oddanih znamkah.

V IDRIJI, 26. januarja 1908.

Za nadzorstvo:

Alojzij Uršič l. r. Anton Jereb l. r.
zapisnikar. predsednik.

AUSTRO-AMERICANA

Potniki v Ameriko
Hateri želijo dobro, po ceni in
na najboljše potovali naj se obrnejo
na **Simona Kmeteksa**
v Ljubljani, Kolodvorske ulice 20.
Najboljše stroje in najmanjša dobo se brezplačno.

„Komunistični manifest“

je pravkar izšel

v založbi časopisa „NAPREJ!“ v Idriji.

Komunistični manifest

je evangelij socializma! Izšel je leta 1848 v dvanajstih izdajah. Preložen je že v vse evropske jezike. Po šestdesetih letih smo ga dobili še Slovenci!

Komunistični manifest

sta napisala Karl Marx in Friderik Engels.

Dobi se v vseh knjigarnah v Ljubljani, Trstu, Gorici in Kranju, v upravi »Rdečega Praporja« in v založbi časopisa »Naprej!« v Idriji.

Noben zaveden delavec bi ne smel biti brez Komunističnega manifesta.

Čitajte in razširjajte brošure:

„Socializem“.

Cena 20 vin.

„Socialna demokracija in kmetiško ljudstvo“.

Cena 10 vin.

Zakaj smo socialisti?

Cena 14 vin.

Te brošure se dobe pri upravi »Rdečega Prapora« v Ljubljani, pri upravi časopisa »Naprej!« v Idriji in po vseh knjigarnah.

Prva idrijska čipkarska zadruga v Idriji
vpisana zadruga z omejeno zavezo.

Vabilo

na

redni polletni
občni zbor

kateri bode

v nedeljo, 9. svečana 1908
v prostorih ženskega
društva »Veda«.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika zadnjega polletnega občnega zbora;
2. Poročilo računov za drugo polletje 1907.
3. Podelitev odveze načelstvu.
4. Volitev 4 nadzornic.
5. Izprememba pravil § 71.
6. Predlogi, nasveti in pritožbe.

Začetek ob 2. uri popoldne.

V IDRIJI, dne 18. januarja 1908.

Za nadzorstvo:

Jvana Štravsova l. r. Alojzija Kosova l. r.
zapisnikarica. predsednica.

NB. Pristop je dovoljen proti izkazu članske knjižice, ki se odda pri vstopu.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

Telefon št. 168.

v Ljubljani

priporoča svoje

izborna pivo v sodeih in steklenicah.

Telefon št. 152.

ZALOGA V SPODNJI ŠISKI.

Telefon št. 152.

26—8